

Páris, 1859 május 2.

SZARVADY FRIGYES KOSSUTHNAK PÁRISBA VALÓ
MEGHIVATÁSÁRÓL.

O. L., N. M., Kossuth-ir,

Tisztelt Uram!

Irányi tegnap estve nálam volt és azt mondá nekem, hogy Kl[apka] tábornok Teleki László és Puky tegnap Londonba készültek. Ő azt hiszi, hogy Önt ide akarják hívni, nem tudja a kormány nevében-e vagy nem. Kormányzó úr tudja, hogy én is nagy óhaj-tásnak tartom, hogy a herceget és még inkább, hogy a császárt lássa. De csak akkor volna kívánatos, ha meghijják az általunk ajánlott feltételek alapján. Kl. és Teleki fel vannak hatalmazva eképpen meghívni kormányzó urat, nem tudom. Ha fontolóra veszem azt, mit a herceg még tegnap mondott barátomnak, még nem állapodtak meg semmiben, sőt úgy tartom, hogy nem akarják ezen kezeskedéseket nyújtani, mellyek nélkül velök egységre lépünk több mint veszedelmes volna. Én ma megint Palais Royalba kísérem barátomat, hogy ez megkérdezze a hercegtől, vajjon ide hivatta-e kormányzó urat. De a herceg igen rosszkedvű volt itteni nehézségek miatt és úgy barátom nem akart szólni ügyünkről. Összevetve azt a mit én irtam magyar barátink előadásaikkal, bölcsesége könnyen el fogja ismerni, hogy kinek szollott őszintebben a herceg, barátomnak-e vagy Kl. és T.-nek.

Ha úgy állanak a dolgok azok szerint miket előadnak ezen honfitársaink, hogy ide jöhetne egy vagy két napra, incognitoban, de a legszorosabb incognitoban, velök személyesen értekezendő, az előmozdíthatná ügyünk menetelét. De én más ajánlattul tartok. Meglehet, hogy tartós itt mulatásra akarják birni, mint fejt egy itten működő ideiglenes kormányznak. Az ellen, t. i. tartós itt mulatás ellen, a legfontosabb okok szólnak.

Ha a kormány Uram propositioit elfogadva meg akarja támadni Austriát simultaneiter Mországbán és Olaszthonban, akkor a legegyszerűbb elővigyázat parancsolatai kívánják, hogy szövetségünk, sőt hozzájárulási vágyunk vagy akaratunk a cselekvés időpontjáig titok maradjon. *Arról pedig átmodnia sem szabad, hogy Kormányzó úr csak egy hétig itt mulathasson, a nélkül, hogy azt meg ne tudják.* Ilyes valami lehetséges Kl.-nak és másoknak. Önnek nem.

Ha pedig a kormány vonakodnék arra ráállani, mit a haza érdekében conditio sine qua non-képpen ajánlhat, akkor az fog történni, hogy halasztják a decisiot máról holnapra, egyik napról a másikra és utoljára azt fogják mondani, hogy mi gátoltuk meg a dolgot az által, hogy dobra vertük a működéseinket. Ürüggyel szolgálunk. Pedig ezen uraknál mindentül kell tartanunk, annál inkább, hogy a császár nem mindég akarja mit cousinja és hogy nem mindég azt teheti, mit akar.

De azt is kell ajánlanom figyelmébe, hogy Parisban „on s'use vite“, Cavour azt nagyon érezte és panaszkodott barátai előtt. De ez csak mellékes tekintet volna. Fő dolog az, hogy ha úgy jön ide tartósabb mulatás végett a nélkül, hogy a kívánt garantiákra nézve teljes biztosítást nyert, azt fogják mondani, hogy mi futottunk utánok és ha egységre nem lépnek velünk, magoknak ebből érdemet csinálnának későbbben Austriánál.

Mindnyájunknak azt kell óhajtánunk, hogy hazánknak alkalom nyiljék az austriai járom lerázására; mindent el kell követnünk, hogy e szent cél eléréjék, de nem szabad felejtőnünk (és számos leveleiből azt látom, hogy Kormányzó úr el nem felejtő) kivel van dolgunk. A császár nem a szabadság, nem a népek függetlensége érdekében szólal fel. Előtte csak egy cél áll: megerősíteni magát, megmaradni a francia trónuson. Ha látja, hogy az Olaszhonra szorított háború elég popularitást szerez, vagy ha az európai kormányok nagyon rossz szemmel látják, hogy a háborút Olaszhonon kívüli tartományaira kiterjeszti Austriának, úgy cserben hagynak bennünket, ha csak tettelesen le nem kötöttük határozatukat. Én olly jól voltam informálva a negotiatiok meneteléről, hogy a leg-tisztábban láthattam, miszerint Austria elhamarkodó makacssága nélkül ma már a Congressus összeülne és rá kényszeritené a békekötést mind a Bécsi mind a Párisi Cabinetra. Ha tehát a császár V. Emanuelnak szavát tartotta, nem az ő érdeme, hanem Lord Derby⁸⁰ és József Ferenczé. Pedig V. Emanuel király, és rokonságban van a Bonaparte dynastiával.⁸¹ Hát hogy fognák magokat genirozni erányunkban, ha garancia nélkül kezökbe adjuk magunkat? És a historia azt fogja mondani, hogy mi vétettünk a hazának, mert olly kormánynak, mint a mostani francia kormány, feladata hazudni és ámítani és nekünk azt tudnunk kellett. Ha ollyan ügy mint a miénk, olly segítségre apellál mint a francia kormányé, az csak a legteljesebb siker által felmenthető — tehát nem szabad más szerződésre rá állanunk, mint ollyanra, melly a sikert teljesen biztosítja. Ha Austriát romtani akarják jobb módot és jobb kezességet a sikerre ők magok nem kívánhatnak, mint ugyan ezen kezességek, miket mi követelünk hazánk javára. És miért vonakodnak kérem? Mit hoztak fel ellenünk? Az egyedüli az mit Cavour felhozott az volt, hogy nem lehet velünk úgy szerződni, mintha megállapodott kormány volnánk. A felelet egyszerű. Vagy elismernek bennünket Magyarország képviselőiül vagy nem. Ha igen, hát miért le nem kötelezhetnék magokat erányunkban úgy mint más nemzet erányában. Nem volna nehéz e lekötölezésnek expressióját találni.

De úgy hiszem, eddig még magok sincsenek tisztában magokkal, minő irányt adjanak a háborúnak és minden esetre azon vannak, hogy minél olcsóbb, minél kevésbé lekötölező feltételek alatt megnyerjék hozzájárulásukat.

⁸⁰ Angol miniszterelnök.

⁸¹ Mária Klótild hercegnő, leánya, 1859 januárjában Napoleon Jeromos herceg felesége lett.

En jobban mint akár ki más, abban a helyzetben vágyok újra elismerni, hogy a haza ügye jó kézben van, midőn kormányzó úr határoz felette; de azért mégis kötelességemnek tartom nézeteimet őszintén megmondani. Ne felejtsük el soha: Ha Austria végvesztét akarja a Francia kormány, akkor rá fognak állani mindenre a mit kívánunk, mert mi csak azt kívánjuk mi a legegyszerűsebb úton e célhoz vezet.

Mély tisztelettel és hű szeretettel SZ. FR.

Ha czélszerűnek látja, hogy itten kérdezősködjem, adjon utasítást.

33.

Páris, 1859. május 10.

TELEKI LÁSZLÓ KLAPKÁVAL KÖZLI A KOSSUTH
KIVÁNSÁGAIHOZ FÜZÖTT MEGJEGYZÉSEIT.⁸²

O. L., N. M. Kossuth-ir,

Kedves Barátom,

Lajos kívánsága szerint közlöm veled hozzánk intézett levelét,^{82a} megtéve egyszérszind annak egyes pontjaira megjegyzéseimet.

Az *első pontra nézve*. Jó volna ha a Piemonti király olly rendeletet bocsátana ki, minőt Lajos tervez, az tenne hatást. Minden esetre megkísértendő. Könnyebben tehetné, ha mi is bocsátanánk ki legalább anonym proclamatiot.

En nekem arra nézve, hogy ne bocsássunk ki jelenleg semmi is még anonym proclamatiot sem, csak azon meggondolásom van, hogy így talán igen is közömbösöknek mutatjuk magunkat az olasz ügy iránt.

A Lajos által tervezett rendeletbe úgy volna szerintem jó a rangbiztosítást beléteni, hogy a két kathgoriában eső tisztéknek *legalább* is viselt rangjuk biztosítandó (úgy miszerint azoknak kilátásuk lehetne arra is, hogy a viselt rangnál magasabbra léptettetnek föl, mi a kérdéses rendeletnek hatását növelné.)

A 2.-ik pontra nézve teljesen egyetértek, valamint a 3.-ra nézve is. Ezt minél előbb teljesebbé kellene venni.

A 4.-ik pontra nincs megjegyzésem. Helyeslem az óvatosságot. Arról győződtem azonban meg, hogy a Szerbek Vettfertől⁸³ nem

⁸² Kossuth május 5-én álléven Párisba érkezett és kihallgatáson jelent meg a császárnál. Utána Telekivel és Klapkával megalakították a Nemzeti Igazgatóságot, mely megtartotta első ülését. A császár a magyar ügyben megbízottjával Pierre Pietri szenátor volt rendőrminisztert jelölte ki.

^{82a} Kossuth máj. 8-i levelét 1. Ir. Em. I. köt. 334. kk. 11,

⁸³ Vetter Antal (1803—1882) a szabadságharcban a szerbek ellen küzdött, majd 1848 novemberében tábornok és a vezérkar főnöke lett. 1849 jún 14-én a déli hadsereg főparancsnokává nevezték ki. Az emigrációban Kossuth hű embere volt, bár surlódások köztük is voltak a lombardiai lázadás előkészítése idején. L. *Mazzini e Kossuth*. Id. mű.